

16-01-2023

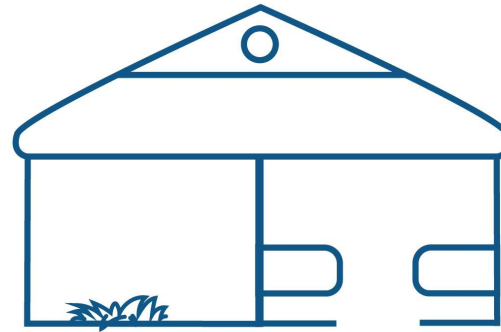
Presentatie Netwerk PraktijkBedrijven

Sint Antonis

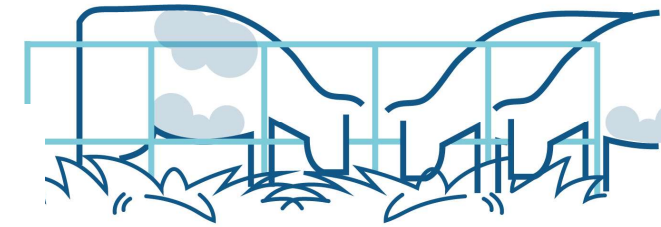

Programma

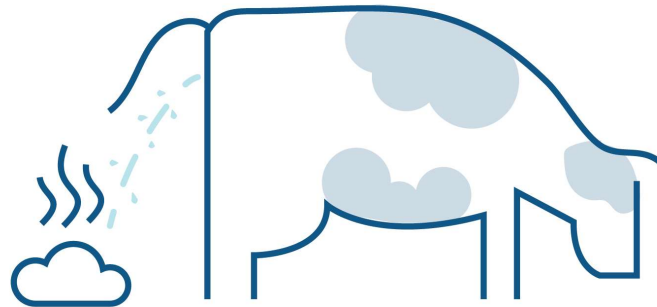
- voorstellen
- Netwerk opzet
- Netwerk doelstellingen
- Divers/praktijk

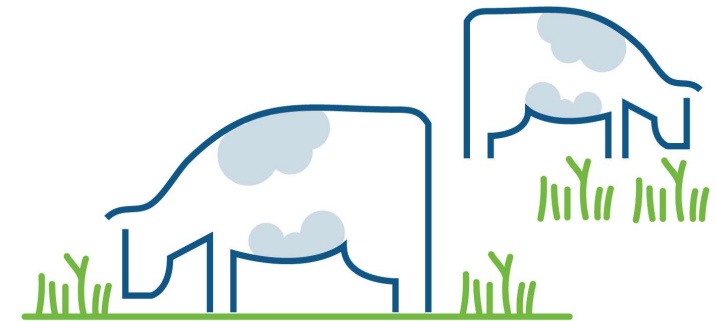
Stal

Rantsoen

Samenkomen mest en urine

Weidegang

Programma

- 09:15 – 09:30 uur X
- 09:30 – 10:45 uur X
- 10:45 – 11:00 uur X
- 11:00 – 12:15 uur X
- 12:15 – 13:15 uur X
- 13:15 – 14:15 uur X
- 14:15 – 14:30 uur X
- 14:30 – 16:00 uur X

Netwerk Praktijkbedrijven

Ruim 100 melkveehouders werken samen aan het reduceren van hun methaan- en ammoniakemissies

doel van het project:

30%
minder emissie

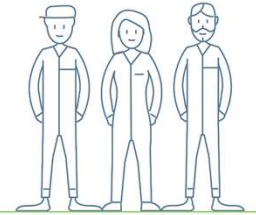

Doelstelling

Integraal, met aandacht voor: stikstof, biodiversiteit, weidegang, dierwelzijn, diergezondheid en waterkwaliteit.

Vormen van een **landelijk netwerk** dat

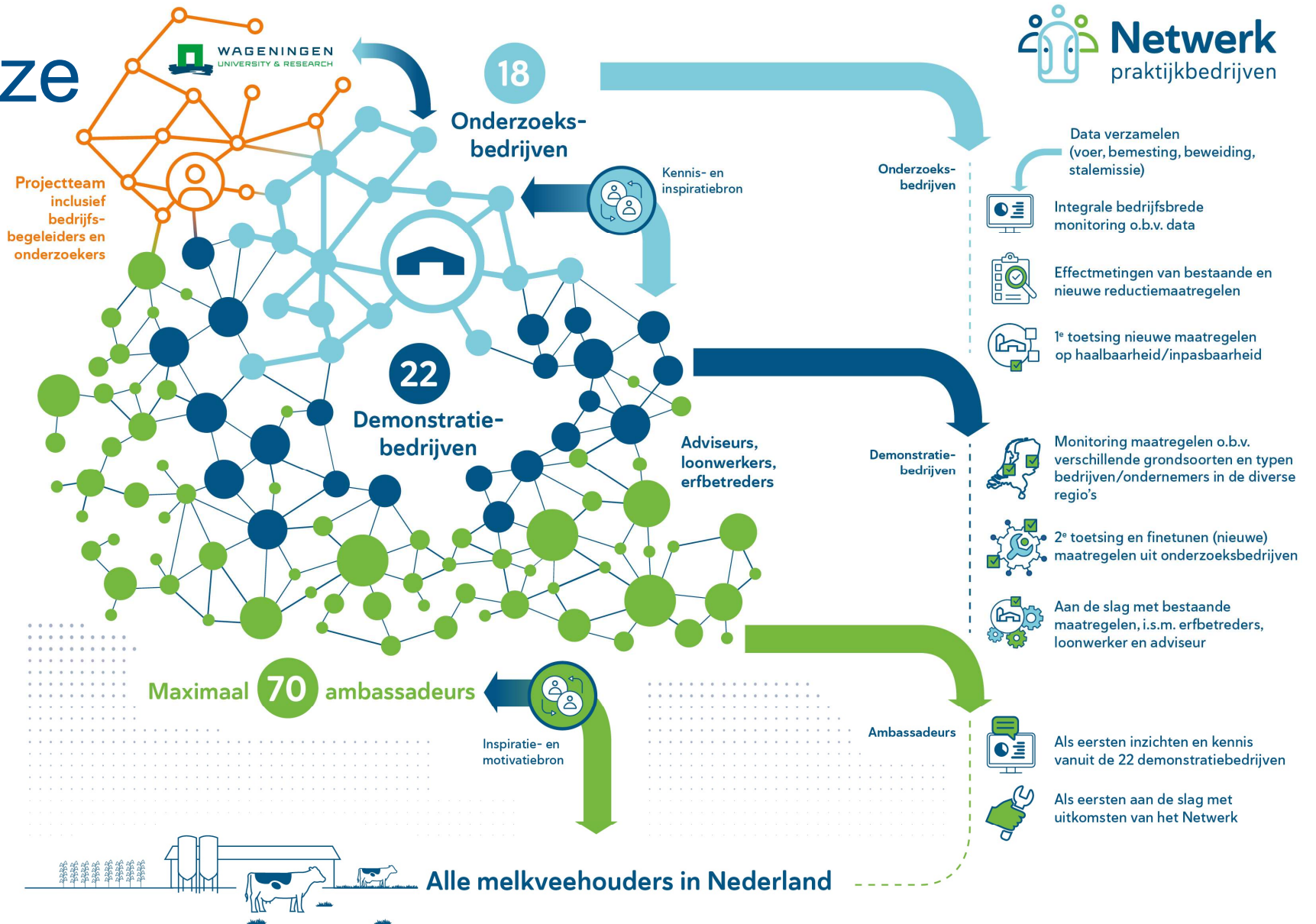
- melkveehouders uit heel Nederland inspireert om aan de slag te gaan met concrete emissie reducerende maatregelen (NH_3/CH_4), passend bij hun bedrijf

Met medewerking van

- **18-onderzoeksbedrijven:** toetsen of nieuwe maatregelen in de praktijk haalbaar en inpasbaar zijn. Brede dataverzameling via continuverzameling en meetweken
- **22-demonstratiebedrijven:** finetunen van maatregelen voor verschillende type bedrijven en grondsoorten
- **68 ambassadeurs:** aan de slag met de eerste uitkomsten en toetsgroep voor het ontsluiten van informatie naar 80%
- **Doorstromen van kennis en praktijkervaring**

Werkwijze

Netwerk deelnemers

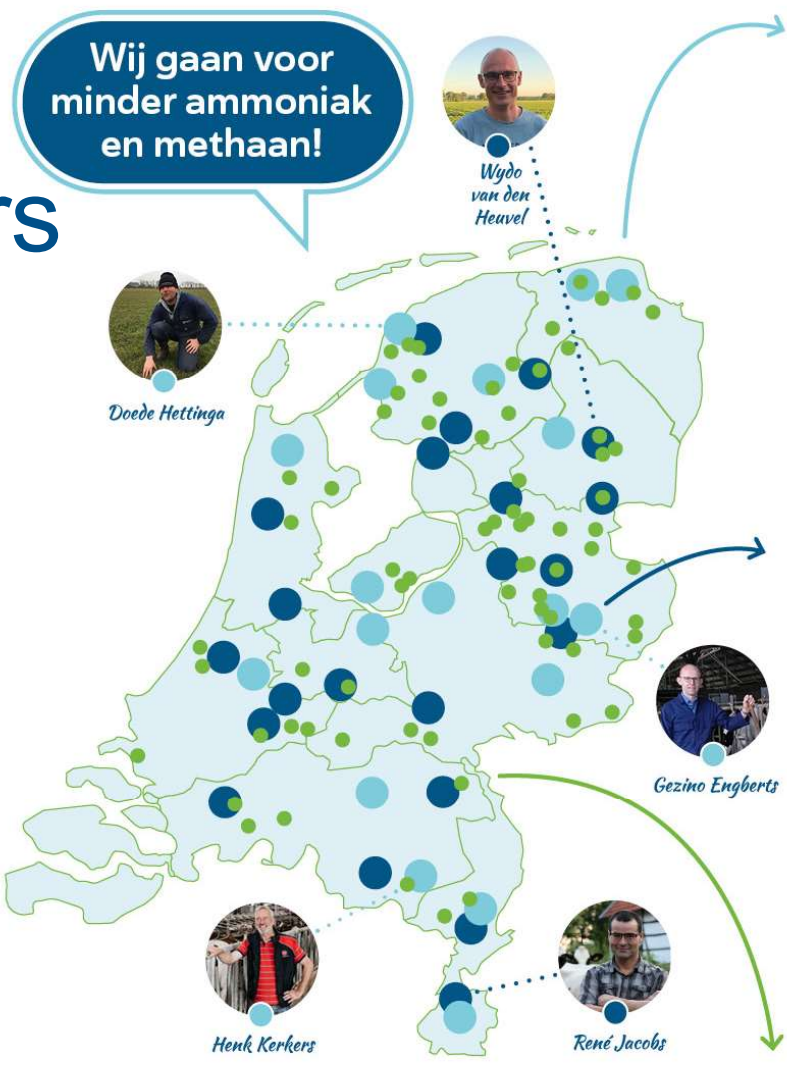

● Onderzoeksbedrijven
● Demonstratiebedrijven

18	Onderzoeksbedrijven	22	Demonstratiebedrijven
18 mannen 35 tot 59 jaar gemiddeld 47 jaar 5 bedrijfsopvolgers		21 mannen + 1 vrouw 26 tot 65 jaar gemiddeld 46 jaar 9 bedrijfsopvolgers	
83 tot 400 melkkoeien gemiddeld 144 melkkoeien gemiddeld 68 stuks jongvee		62 tot 400 melkkoeien gemiddeld 148 melkkoeien gemiddeld 68 stuks jongvee	
7 op kleigrond 8 op zandgrond 1 op lössgrond 2 op veengrond		9 op kleigrond 7 op zandgrond 1 op lössgrond 5 op veengrond	
gemiddelde jaarproductie: 1.321.194 kilo's melk 95% doet aan weidegang gemiddeld 63,53 ha grasland		gemiddelde jaarproductie: 1.372.081 kilo's melk 90% doet aan weidegang gemiddeld 52,21 ha grasland	
1 x biologisch 14 x kruidenrijk grasland 1 x toeristische activiteiten		2 x biologisch 12 x kruidenrijk grasland 4 x toeristische activiteiten	

Netwerk deelnemers

18 Onderzoeksbedrijven

Friesland Doede Hettinga Klooster Lidlum	Groningen Wout Huijzer VOF Byvingaheerd Zeerijp	Drenthe Gerben Braakman Dwingeloo	Overijssel Geert Stevens Holten	Gelderland Agro Innovatiecentrum De Marke, Gerjan Hilhorst, Hengelo
Sytze Zwaagstra Nij Beets	Thomas Dijkstra Rasquert	Flevoland Roel Assies Zeevolde	Gezino Engberts Markelo	Leendert van Staalduijnen, Ermelo
Sjoerd Reitsma Piaam				
Utrecht Pieter Brouwer Bunschoten	Noord-Holland Rijk Baltus Middenmeer	Zuid-Holland Anton de Wit Reeuwijk	Noord-Brabant Henk Kerkers Sterksel	Limburg Jack Nicolaes Klimmen
			Klaas Jan van Calker Berlicum	Jacques van Melick Neer

22 Demonstratiebedrijven

Friesland Kees Boon Delfstrahuizen	Drenthe Wydo van den Heuvel, Witteveen	Overijssel Stan Bosman De Krim	Gelderland Evert Luchtenbelt Wapenveld	Noord-Brabant Jacob Molenaar Hoeven
Jan Willem Haisma Bakkeveen		Christiaan van Dalfsen, Staphorst	Franka en Arnoud Tomassen, Randwijk	Leo Coppens Riethoven
Marten de Jong Baaium		Rudie en Bart Freriks, Luttenberg	Rene Woestenenk Laren	Jan Gieben Wilbertoord
Flevoland Marijn van Aart Rutten	Utrecht Richard de Bie Werkhoven	Noord-Holland Sjoerd van der Helm Zuidschermer	Zuid-Holland Corné van Rees Brandwijk	Limburg Twan Linssen Beegden
	Hans van Kats Lopik	Richard Korrel Ouderkerk aan de Amstel	Paul en Tess Verkleij Hazerswoude	René Jacobs Nuth

Maximaal **70** ambassadeurs

Aanpak reductie NH₃ melkvee

- Ammoniak (NH₃)
  - Bron: excretie onder de staart
    - Productie vervluchtigbare NUrine-N + mest-N
TAN
  - Emissieplaatsen
    - Stal (vloer en kelder) 50%
    - Aanwenden 50%

Aanpakken bron is via 'voerspoor':

20% minder TAN is 20% minder emissie uit de stal én bij aanwenden

Aanpak reductie CH₄ melkvee

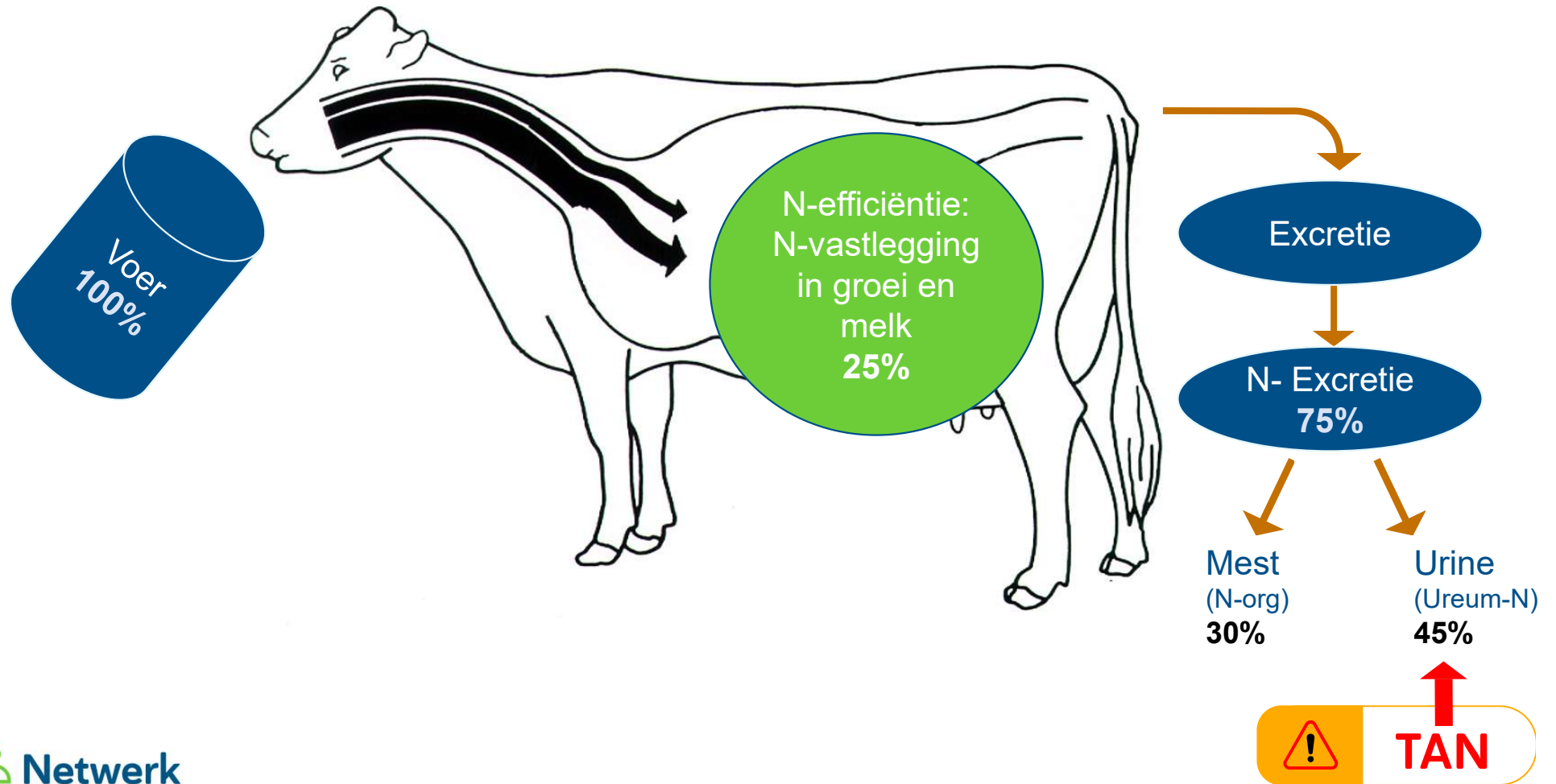
- Methaan (CH₄)
  - Bron: fermentatie van OS in voer en mest
  - Emissieplaatsen
    - Dieren (maagdarmkanaal) 80%
    - Stal (kelder) 20%

Aanpakken bron is via 'voerspoor'

Niet iedere knop heeft overal hetzelfde effect...

Maatregel/indicator	NH ₃	Water- kwaliteit	CO ₂	Bodem- daling
Later maaien	0/+	+	+	0
Minder kunstmest	++	++	++	0
Minder RE krachtvoer	+	?	+	0
Meer weiden	+ / ++	-	+ / -	0
Eiwitarm bijproduct	+	+	+	0
Mest verdunnen	+++	++	0	0
Luchtwasser	+++	0	+	0
Onderwaterdrainage	+	+++	+++	+++

Stikstof (N) stromen in de koe

Aanbod Netwerk-deelnemers

	Onderzoeksbedrijven	Demonstratiebedrijven	Ambassadeurs
Ammoniak-check	Ja	Ja	Ja
Navigator	Ja	Ja	Ja
Digitale hulpmiddelen voor verzamelen data	Uitgebreid	Beperkt	Nee
Bedrijfsbegeleiding	6 momenten	3 momenten	3 momenten
Emissiereductieplan	Ja	Ja	Ja
Erfbetreders betrekken	Ja	Ja	Ja
Bijeenkomsten			
• Masterclasses	3	3	2
• Plenaire bijeenkomsten	2	2	2
• Masterclasses voor eigen erfbetreders	2	2	2
• Voorlichtingsactiviteit op eigen bedrijf	2	2	Nee

Stalmetingen voor emissieberekeningen in

Netwerk
praktijkbedrijven

Stalmeetbedrijven

- 15 onderzoeksbedrijven
- Meten van NH_3 én CH_4 in de stal
- Secuur registreren van:
  - Voeding
  - Bemesting
  - Weidegang
  - Aan- en afvoer

Invulling 1e en 2e projectjaar

2021: kennis vergaren en kennismaken

- Wie zijn de deelnemers?
- Hoe zien de bedrijven eruit?
- Hoe is de kennis over ammoniak en methaan?
- Hoe groot is de emissie op de bedrijven?
- Hoe is het kennisniveau?
- Welke kennisbehoefte zit er bij de deelnemers?

2022: maatregelen uitvoeren

- Kwadrantenschema
- Minder ruw eiwit in het rantsoen
- Energie-eiwit balans
- Kuil van de toekomst
- Weidegang

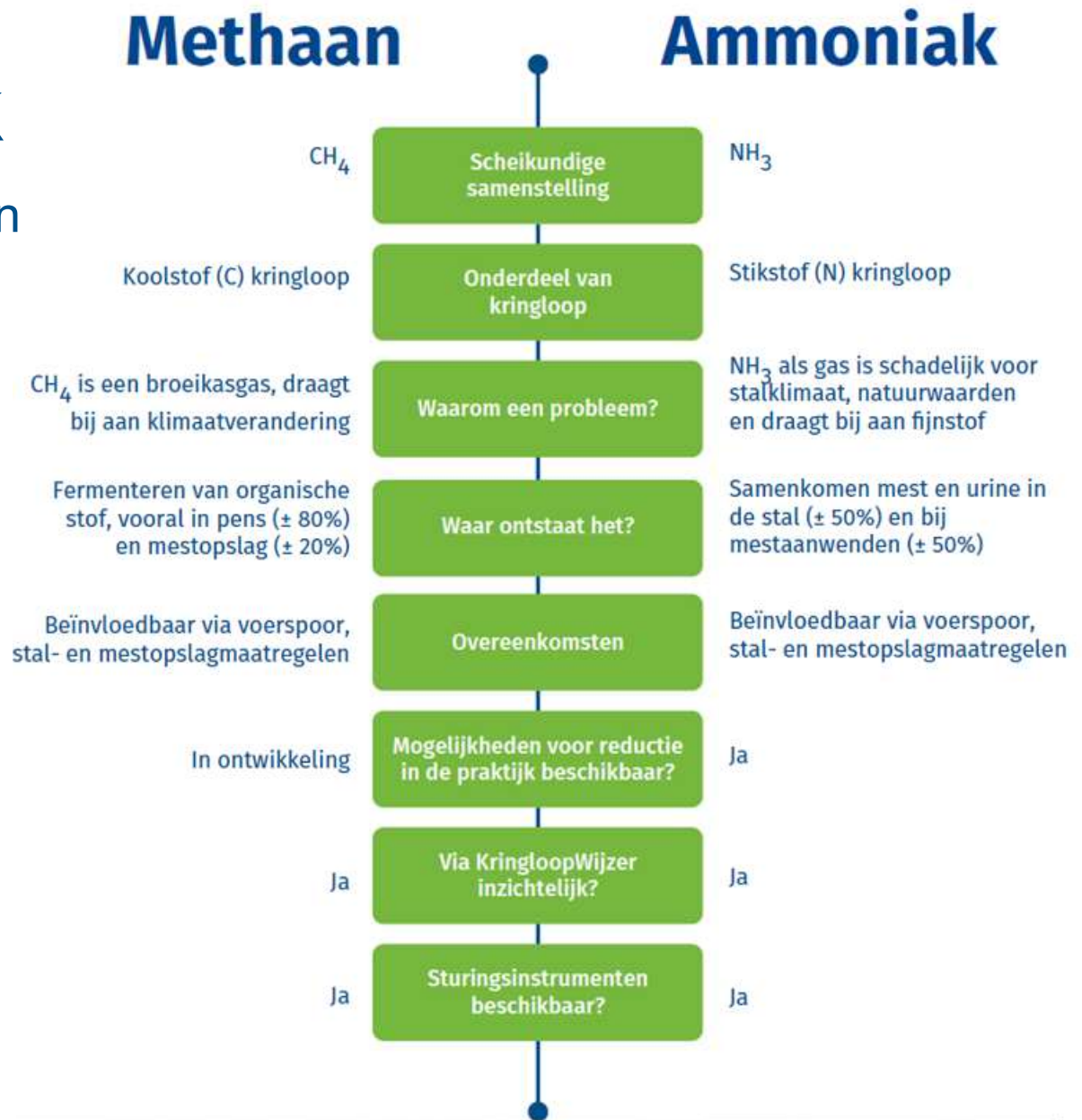
Doelen in 2024

- **18 onderzoeksbedrijven**
  - reduceren hun emissies op NH_3 en CH_4 met 30%
  - beter scoren op dierenwelzijn, biodiversiteit en waterkwaliteit
- **22 demonstratiebedrijven**
  - reduceren hun emissies met 30%
- **80% van de melkveehouders** in Nederland
  - is op de hoogte van de succesvolle maatregelen die ambassadeurs, demonstratie- en onderzoeksbedrijven toepassen
- **20% van deze bovenstaande 80%**
  - van de melkveebedrijven in Nederland heeft de maatregelen ook daadwerkelijk toegepast met minimaal 10% emissiereductie van NH_3 en CH_4)

Integrale aanpak

Overeenkomsten en verschillen tussen methaan en ammoniak

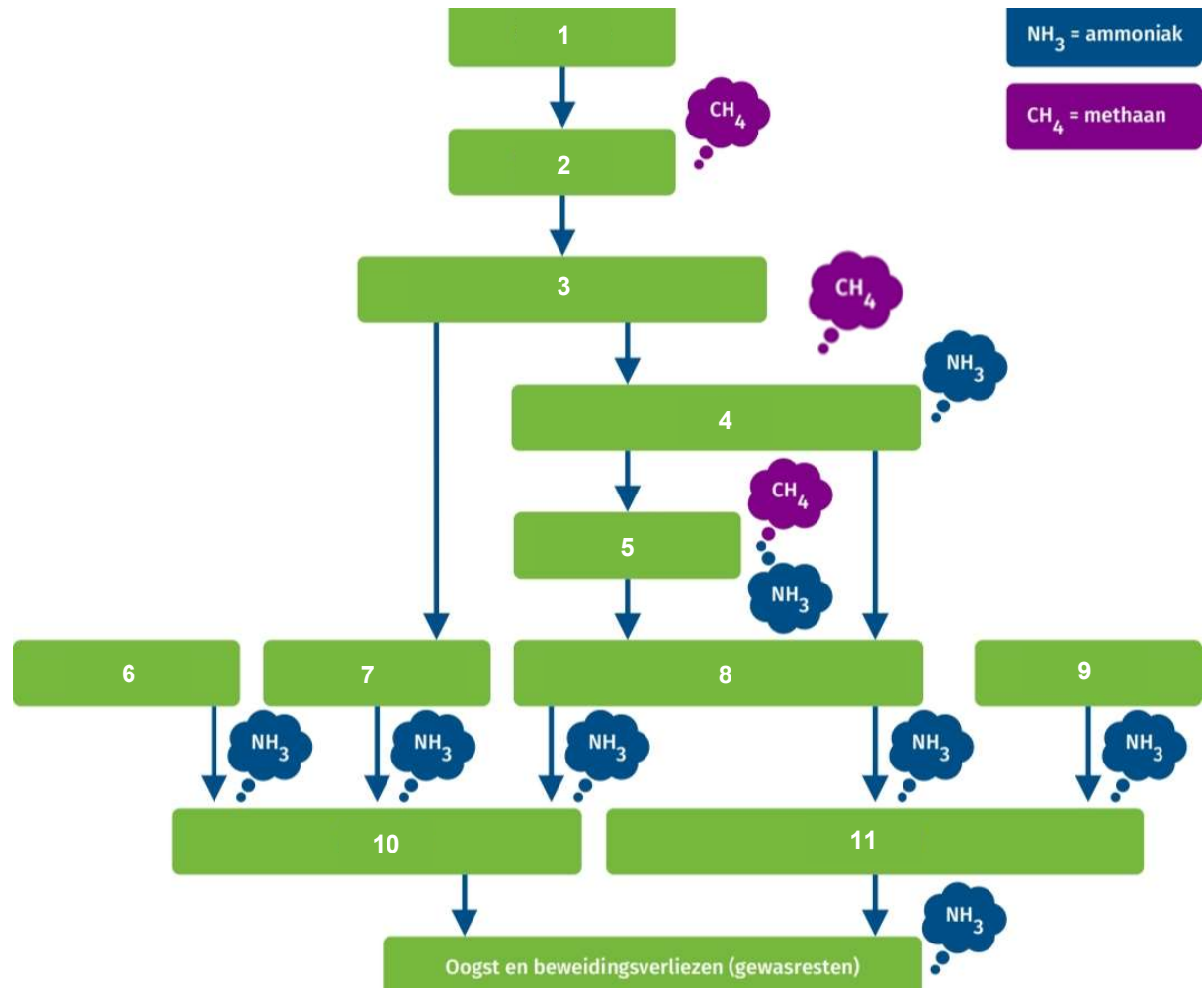

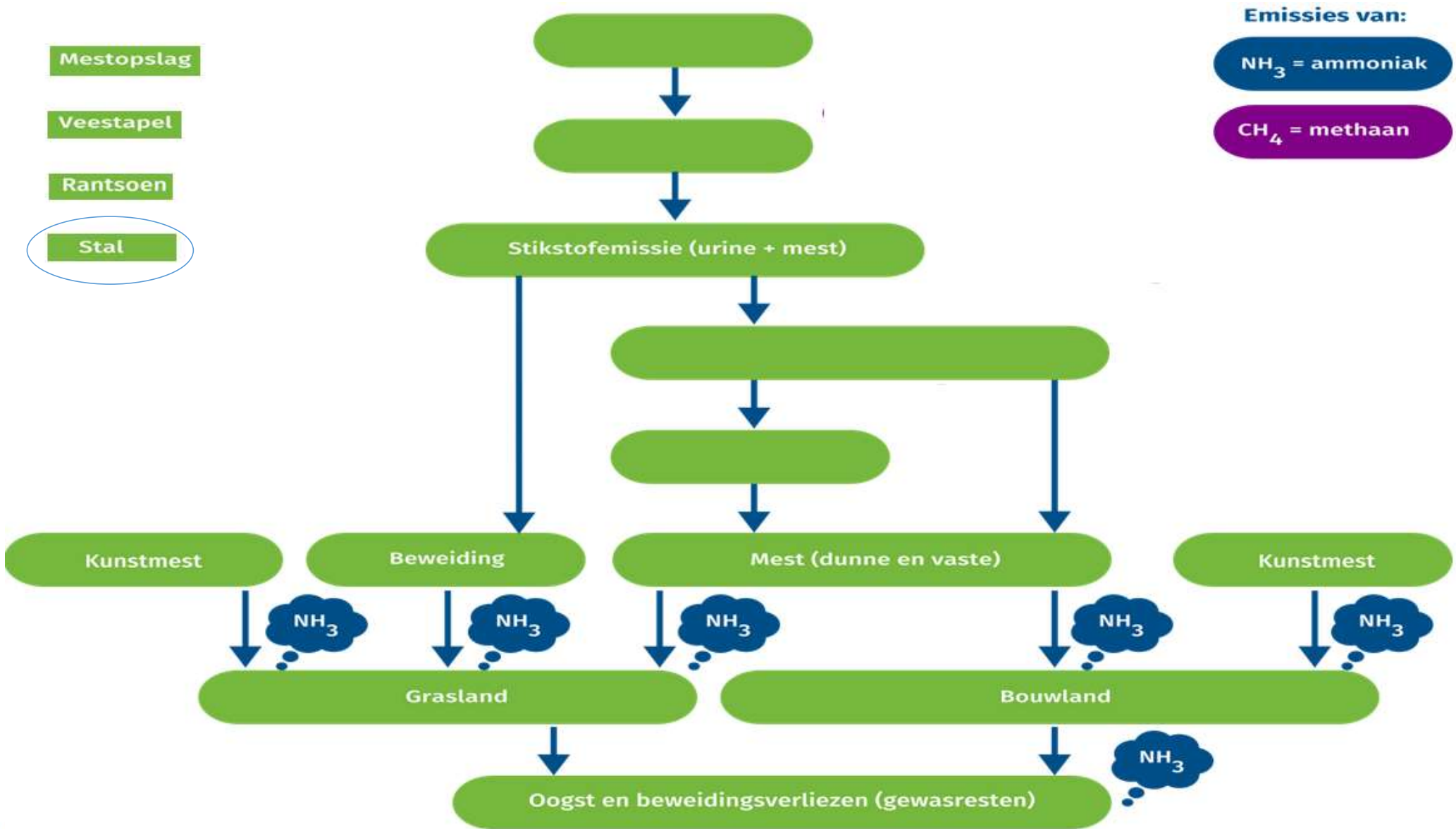
Integrale aanpak

Wat draagt bij aan ontstaan NH_3 en CH_4 op een melkveebedrijf?

Welke letter hoort bij welk nummer?
(volg de logische samenhang)

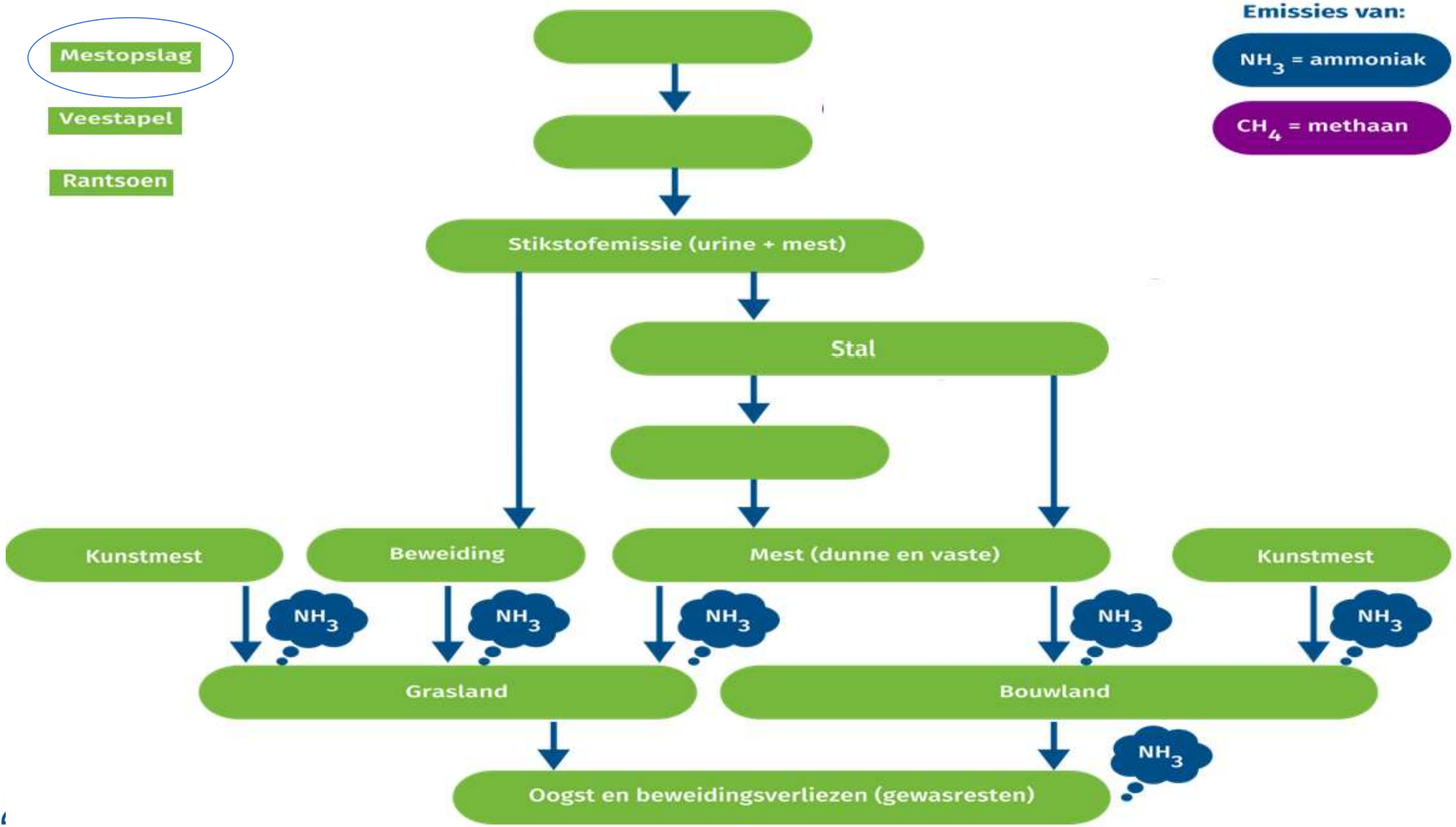
- A. Veestapel
- B. Stikstofuitscheiding (urine en mest)
- C. Rantsoen
- D. Stal
- E. Kunstmest (2x)
- F. Beweiden
- G. Bouwland
- H. Mest (dunne + vaste)
- I. Grasland
- J. Mestopslag extern

- Mestopslag
- Veestapel
- Rantsoen

Emissies van:
 NH₃ = ammoniak
 CH₄ = methaan

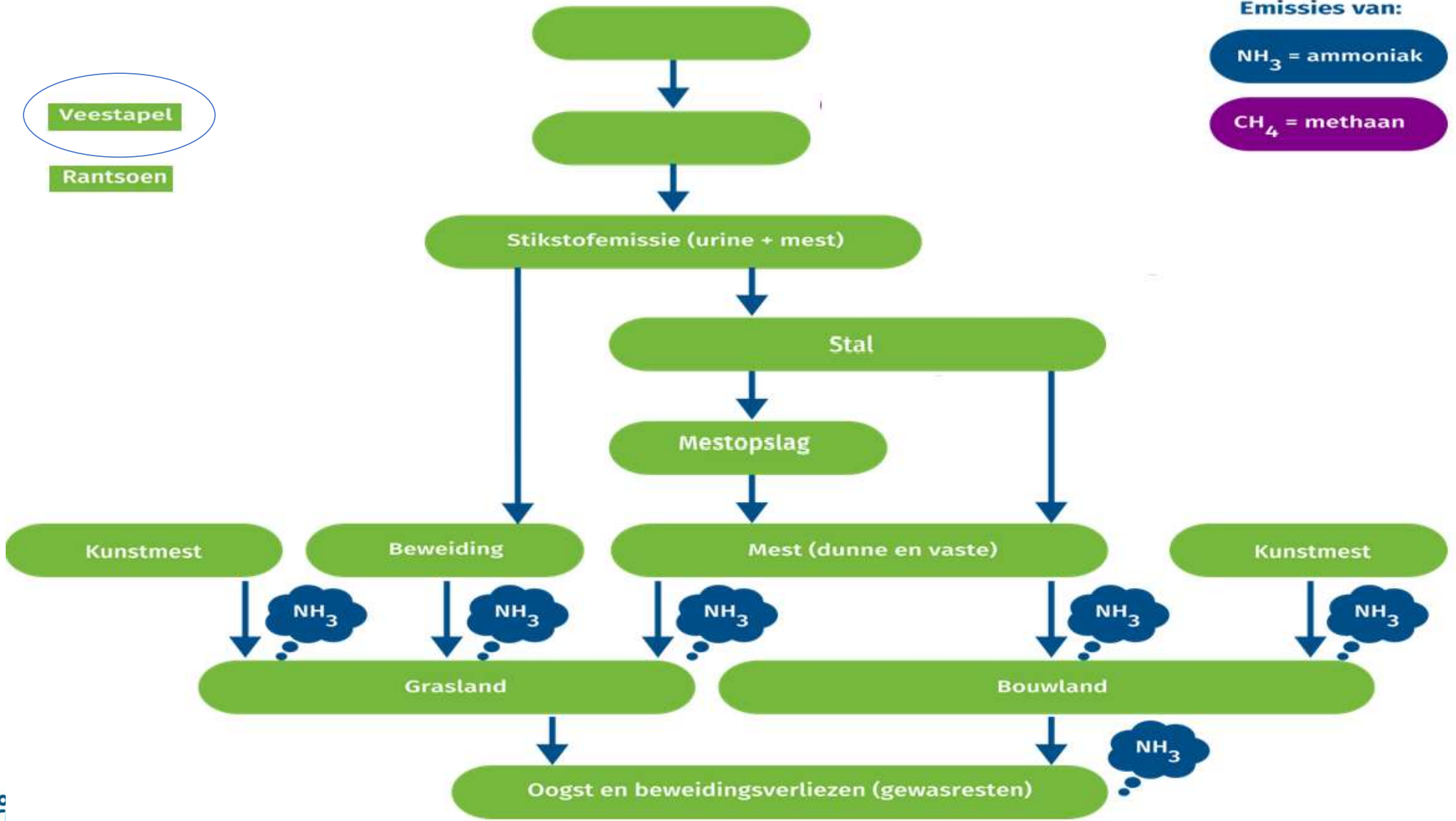

Veestapel
Rantsoen

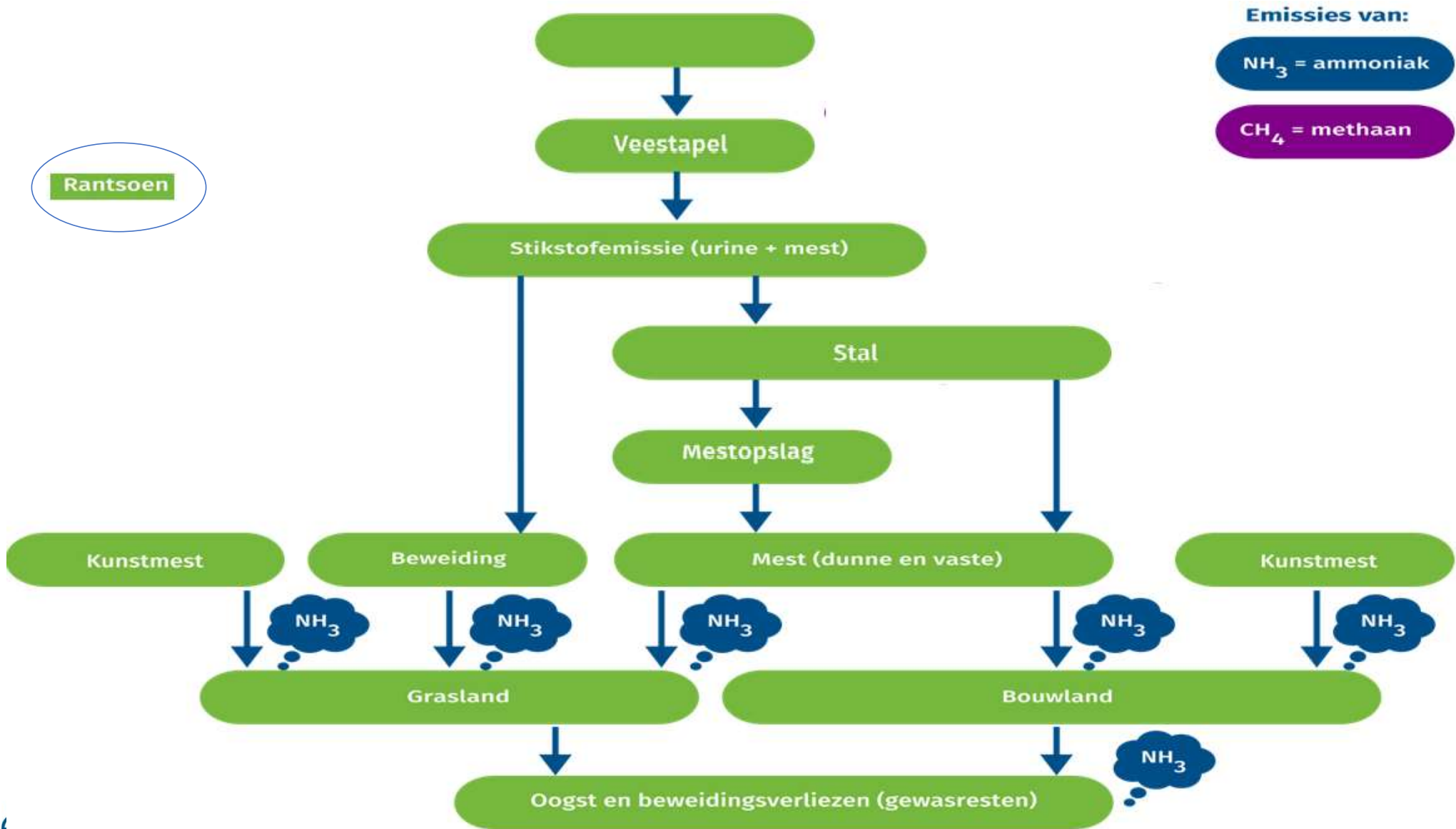
Emissies van:

NH_3 = ammoniak

CH_4 = methaan

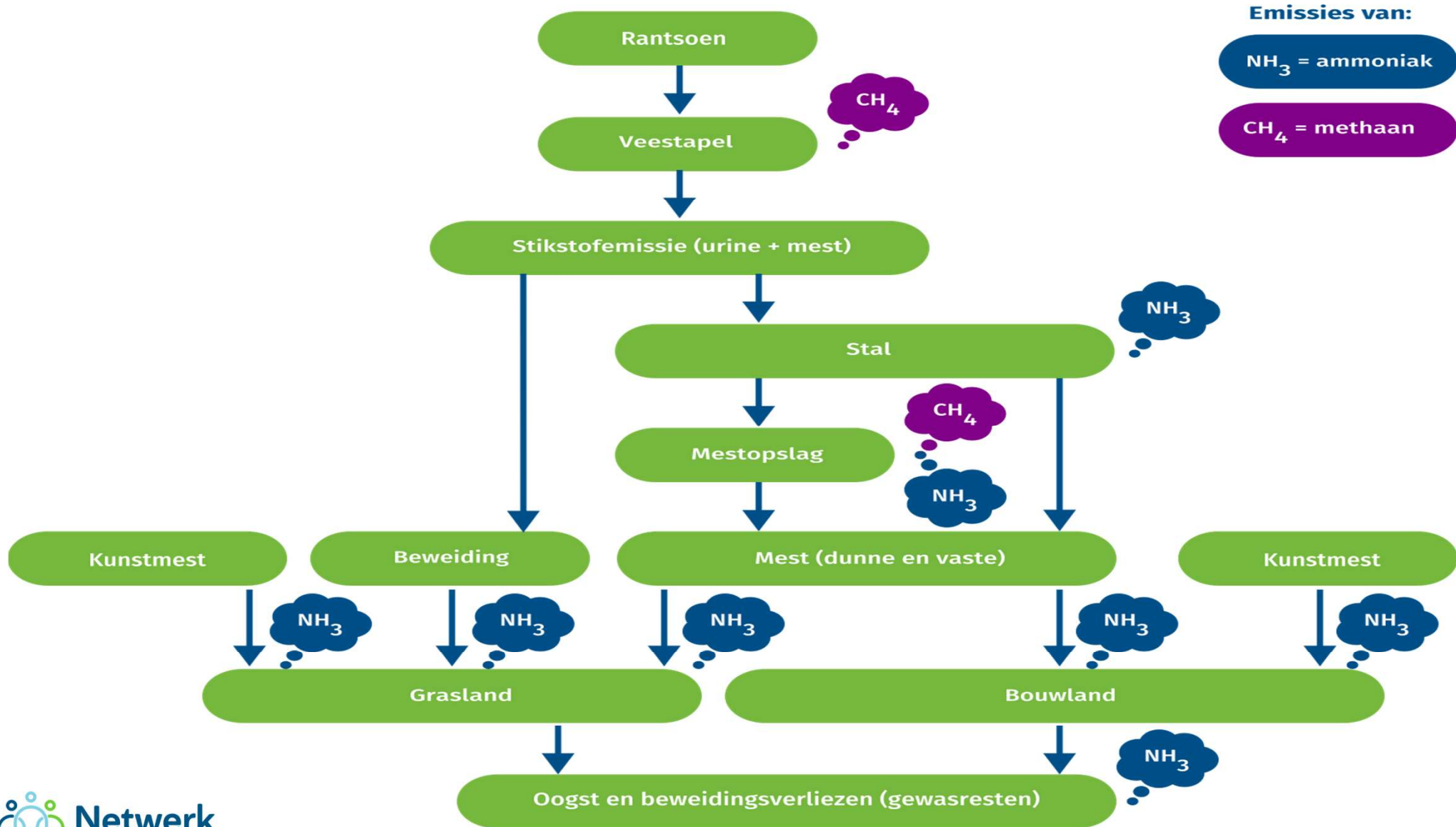
Rantsoen

Emissies van:

NH₃ = ammoniak

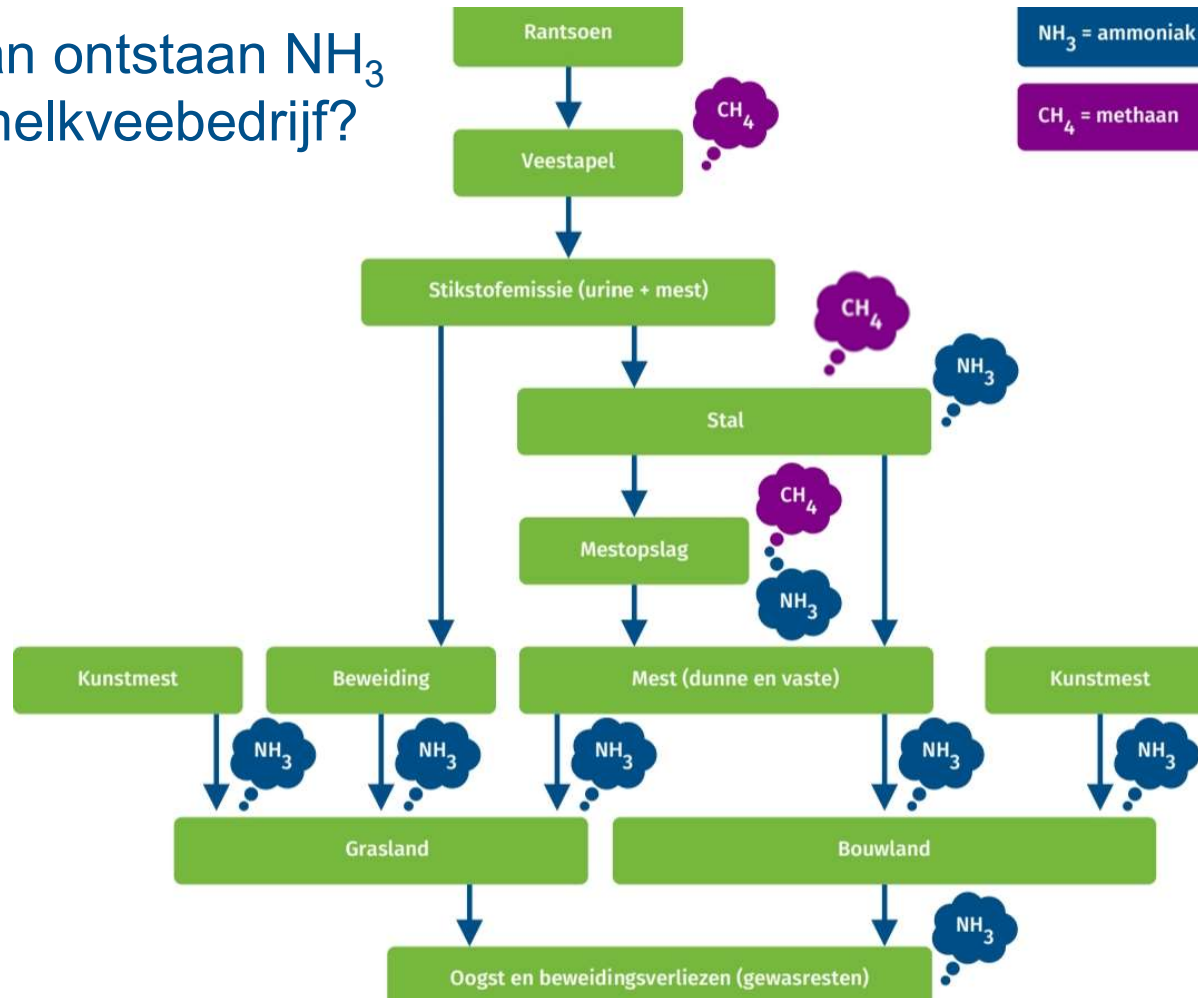
CH₄ = methaan

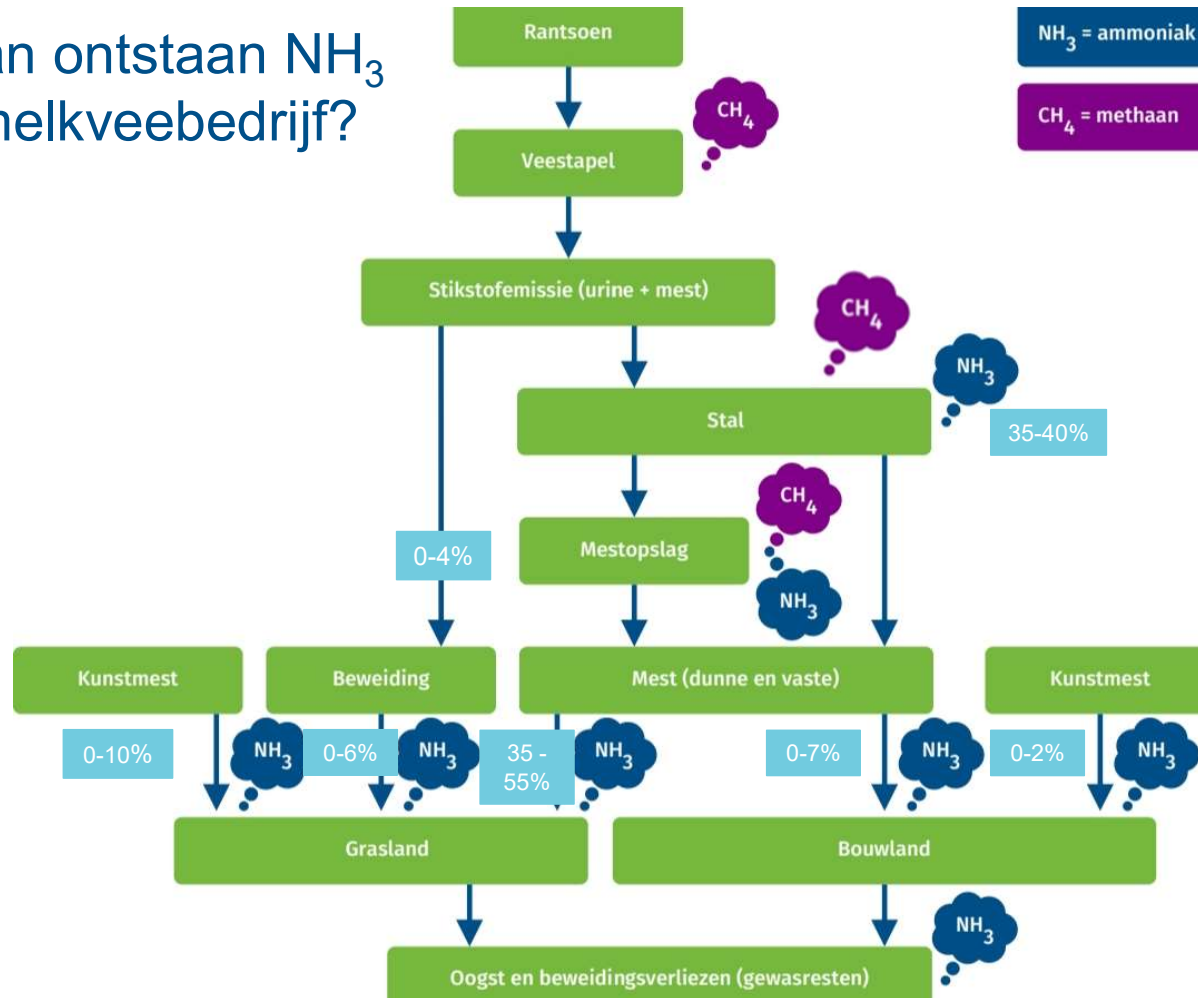
Integrale aanpak

Wat draagt bij aan ontstaan NH_3 en CH_4 op een melkveebedrijf?

Integrale aanpak

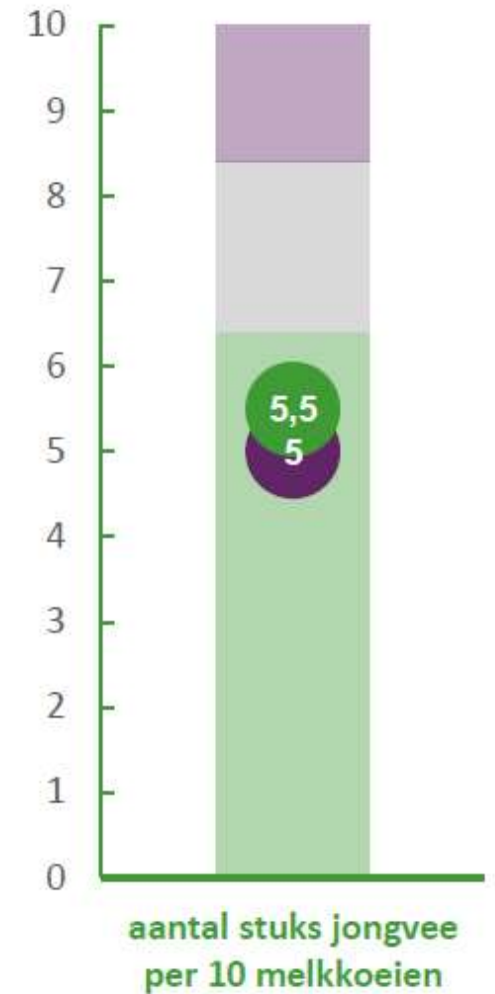
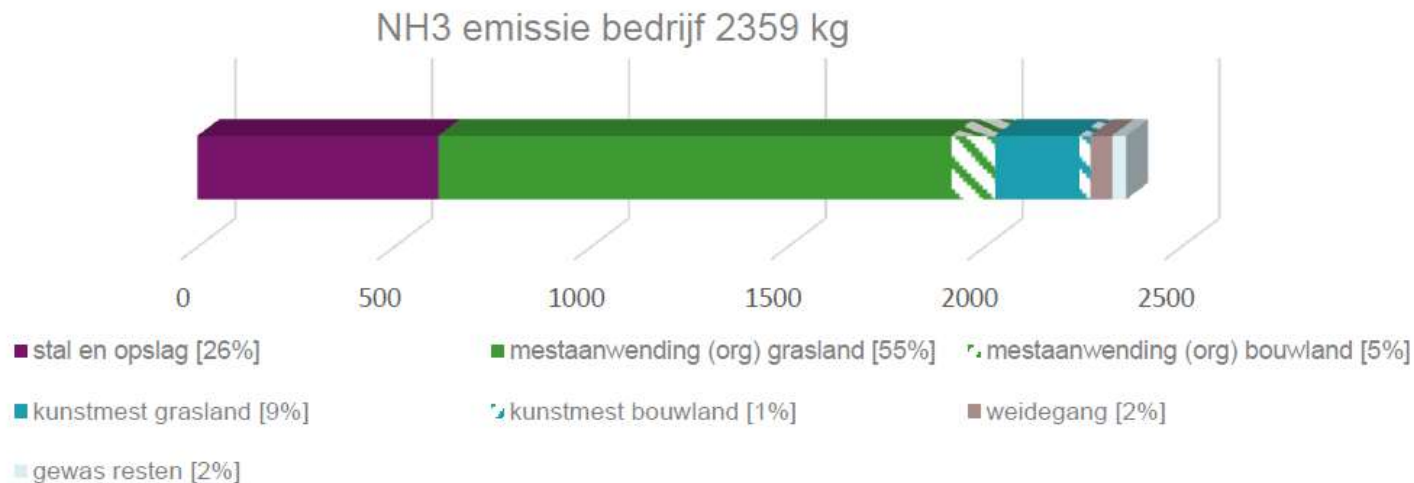
Wat draagt bij aan ontstaan NH_3 en CH_4 op een melkveebedrijf?

Kringloopwijzer & Ammoniakcheck

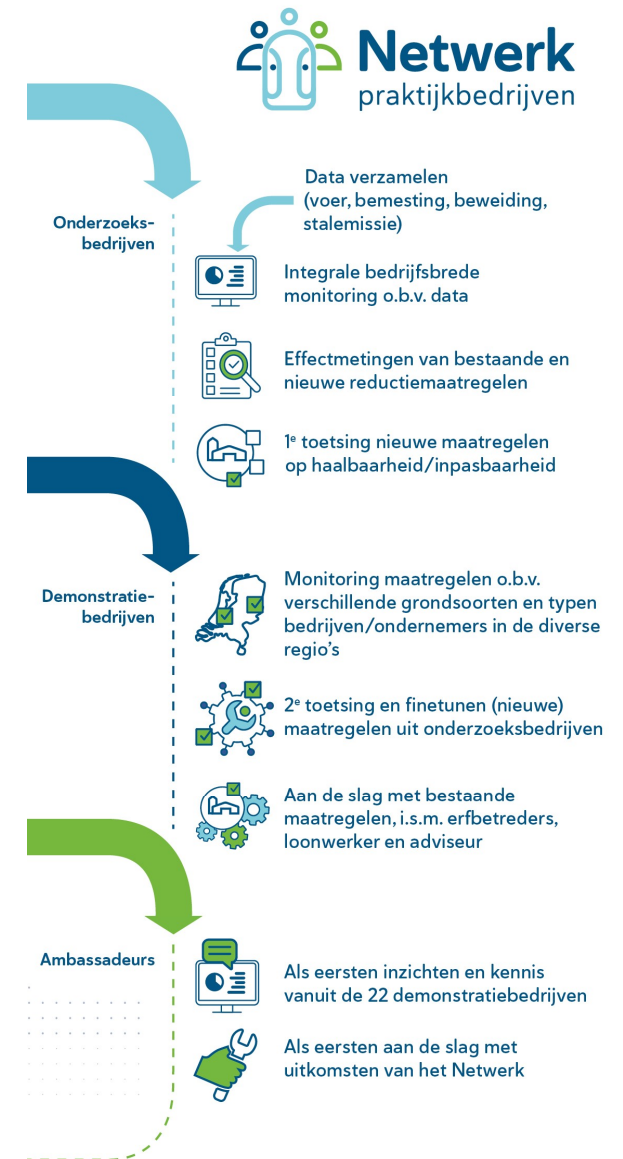
Verdeling van emissie op uw bedrijf

De ammoniakemissie op uw bedrijf wordt weergegeven in kg ammoniak (ook wel NH₃ genoemd). Een deel van de emissie komt vanuit de stal en de opslag. (linkerbalk, paars) De rest (alle andere kleuren) vormt de veldemissie. In de figuur hierna ziet u hoe uw bedrijfs emissie is opgebouwd. In de legenda staan de percentages zodat u kunt zien waar de grootste uitdaging ligt voor uw bedrijf.

Wat hebben we gerealiseerd?

- 40 bedrijven zijn na het eerste referentiejaar gestart met voer- en diermanagement-maatregelen
- 69 ambassadeurs met 18 begeleiders zijn zelf aan de slag gegaan
- Meetprotocollen en expertises zijn op elkaar gelegd
- Dataverzameling onderzoeksbedrijven is geautomatiseerd
- Start terugkoppelingen en overzichten meetweken/stalmetingen
- 40 + 69 KringloopWijzers gecontroleerd en NH₃-check opgesteld
- 40 reductieplannen 2022 in uitvoering
- Borgen; Commissie van Deskundigen weer actief in Overijssel en Noord-Brabant
- Communicatie; veel aandacht voor stalmetingen en voer- en managementmaatregelen in de media

Dataverzameling geautomatiseerd

Cowconnect

Kwantiteit voer (correctie restvoer)
Kwantiteit restmelk

Joindata

Kwaliteit ruwvoeranalyses Eurofins (LOR voederwaarde)
Kwaliteit krachtvoeranalyses (EAB leveringen)
Kwantiteit en kwaliteit melk (EDI-Zuivel)

Eurofins

Kwaliteit ruwvoeranalyses (LOR voederwaarde)
Kwaliteit mestanalyses (LOR bemesting)
Kwaliteit bodemanalyses (LOR grond)

BAP/ Farmmaps/ digitale graslandgebruikskalender

Kwantiteit bemesting
Kwantiteit opbrengsten
Graslandgebruikskalender
Kwantiteit gewasbescherming
Kwantiteit beregenen

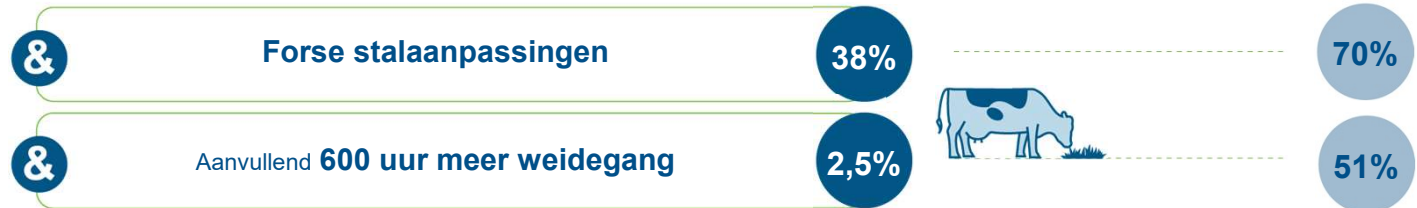
Koppelen

Meetweek <-> datum
Kwantiteit voer <-> LOR voederwaarde / EAB levering
Perceel <-> LOR grond
Kwantiteit opbrengsten/kuil <-> LOR voederwaarde
Kwantiteit bemesting <-> LOR bemesting

Data in
datalake

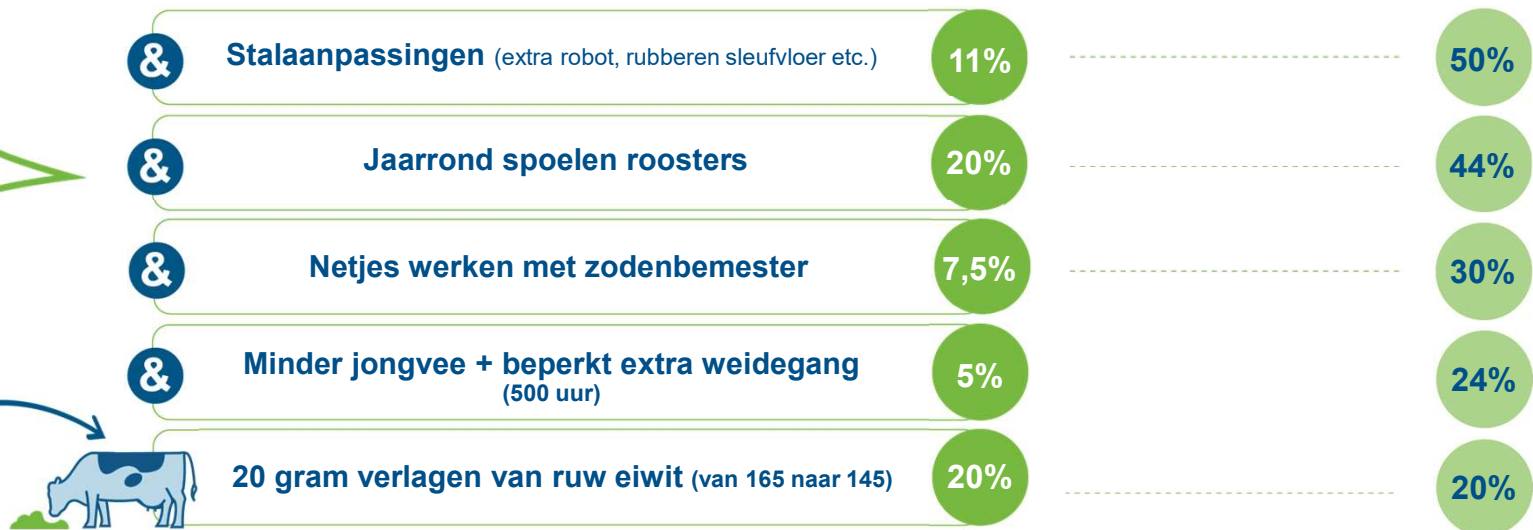
Maatregelen NH₃ op zand

Doel
70%
reductie

Doel
50%
reductie

Begin hier

Bedrijfsgegevens Henk Kerkers

Grondsoort

Zand

Totale oppervlakte

50,37 ha

Derogatie

Ja

Aantal melkkoeien

100

Intensiteit

18178 kg meetmelk / ha

Bedrijfsvoering

Gangbaar

Aantal dagen weidegang

225 dagen per jaar

Aantal uren weidegang

4 uren per dag

Kengetallen 2020

Ammoniak-emissie

Totaal 2023 kg

Methaan-emissie

Totaal 19415 kg

TAN-excretie

71 kg TAN / GVE

Jaarlijks ruw eiwit

156 gram / kilo DS

Jaarlijks melkureum

19 milligram / 100 gram

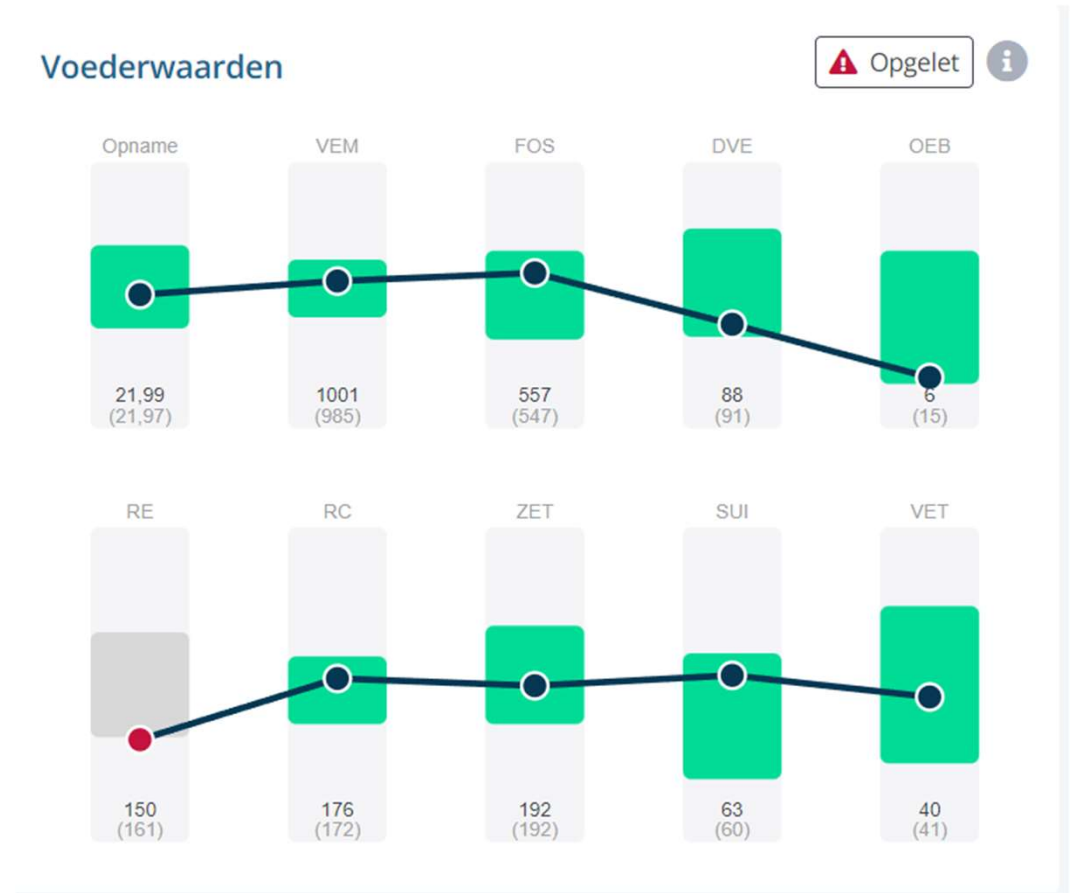
Actie punten

- Voeding
- Beweiding
- Bemesting
- Gras / klaver / kruidenrijk

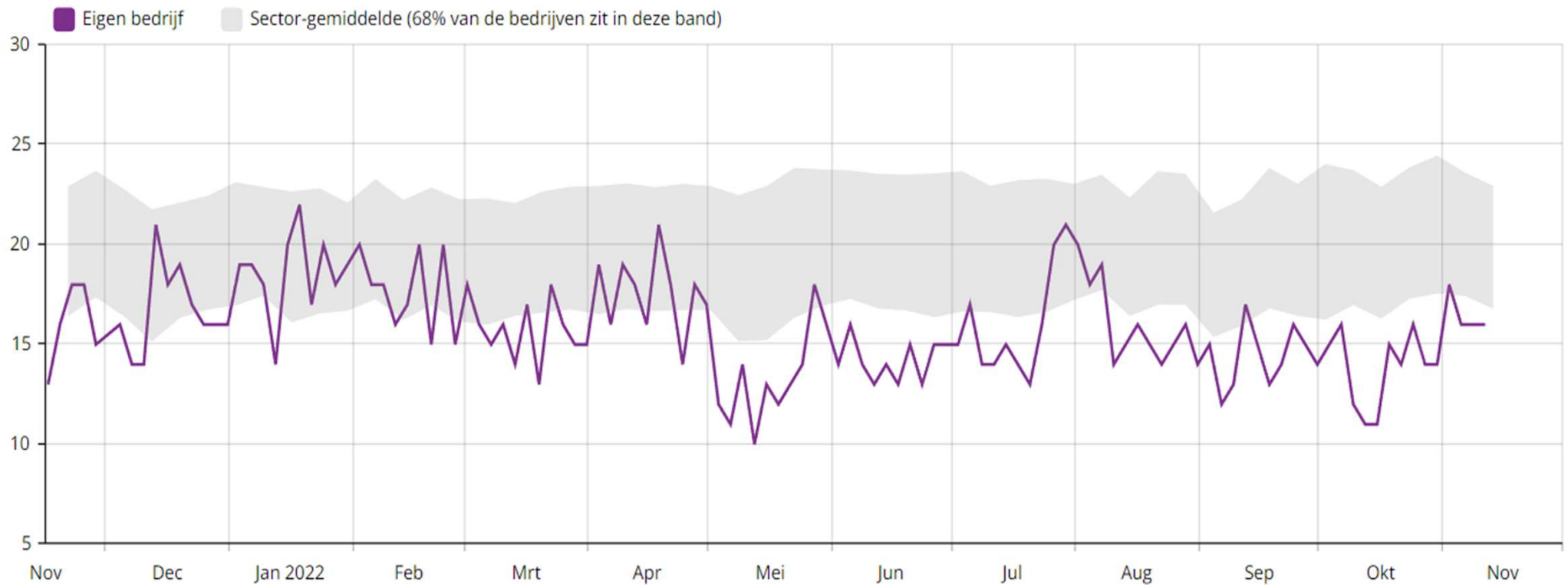
veevoeding

- Zelf sturen aan rantsoen
- Kijken naar RE
- Sturen op ureum

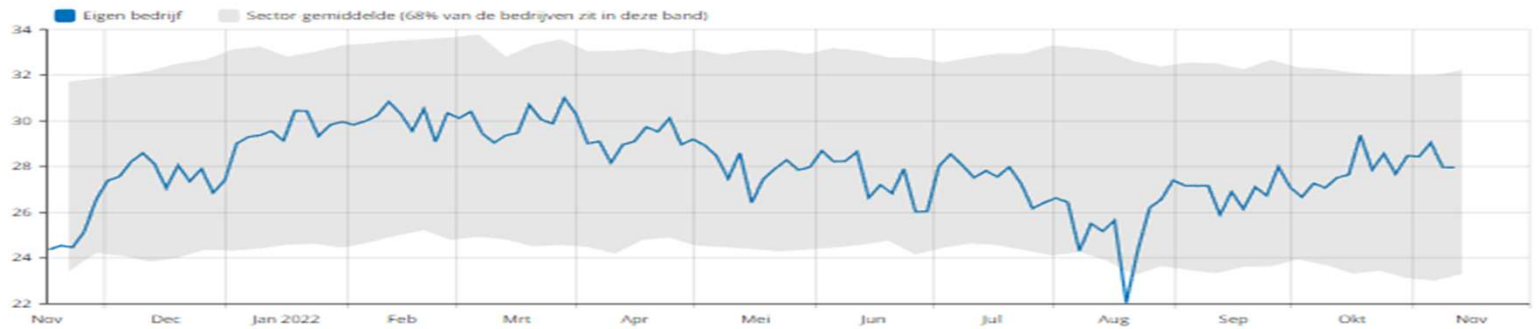
Verloop ureum 2022

Ureum

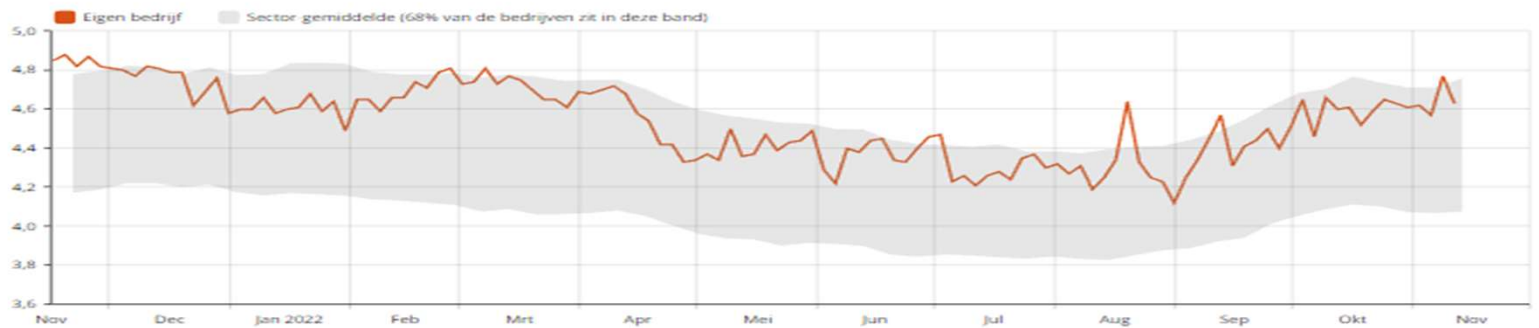

productie

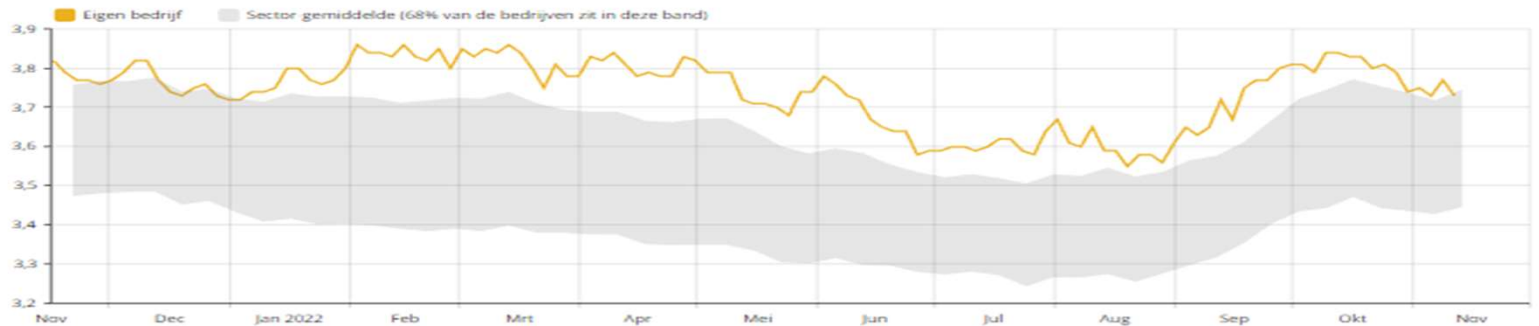
Dierproductie

Vet

Eiwit

Weidegang

- Beperking NH3 emissie
- Economie
  - Besparing eiwitrijke brok
- Imago
- Vlog melk

Minder emissie ammoniak en methaan met weiden

ACHTERGROND MELKVEE PIETER STOKKERMANS 15 MAI 2022 OM 15:25UUR

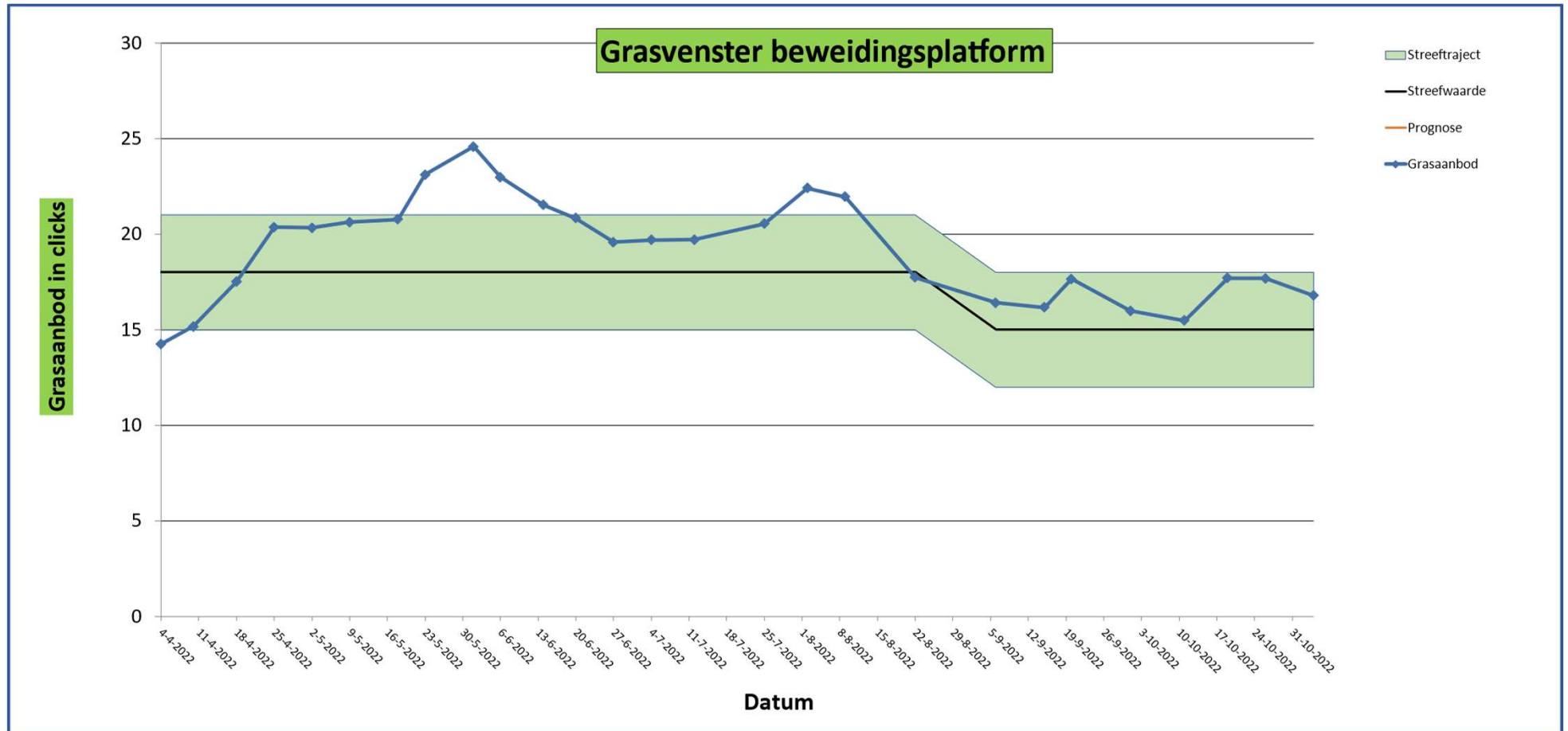

Weidegang is niet alleen gunstig vanwege een lagere ammoniakemissie ten opzichte van bijvoorbeeld zomerstalvoeding, ook geeft het een lagere methaanuitstoot van 10 tot 30 procent ten opzichte van kuilgras. Zo kunnen veehouders via hun graslandmanagement werken aan emissiereductie.

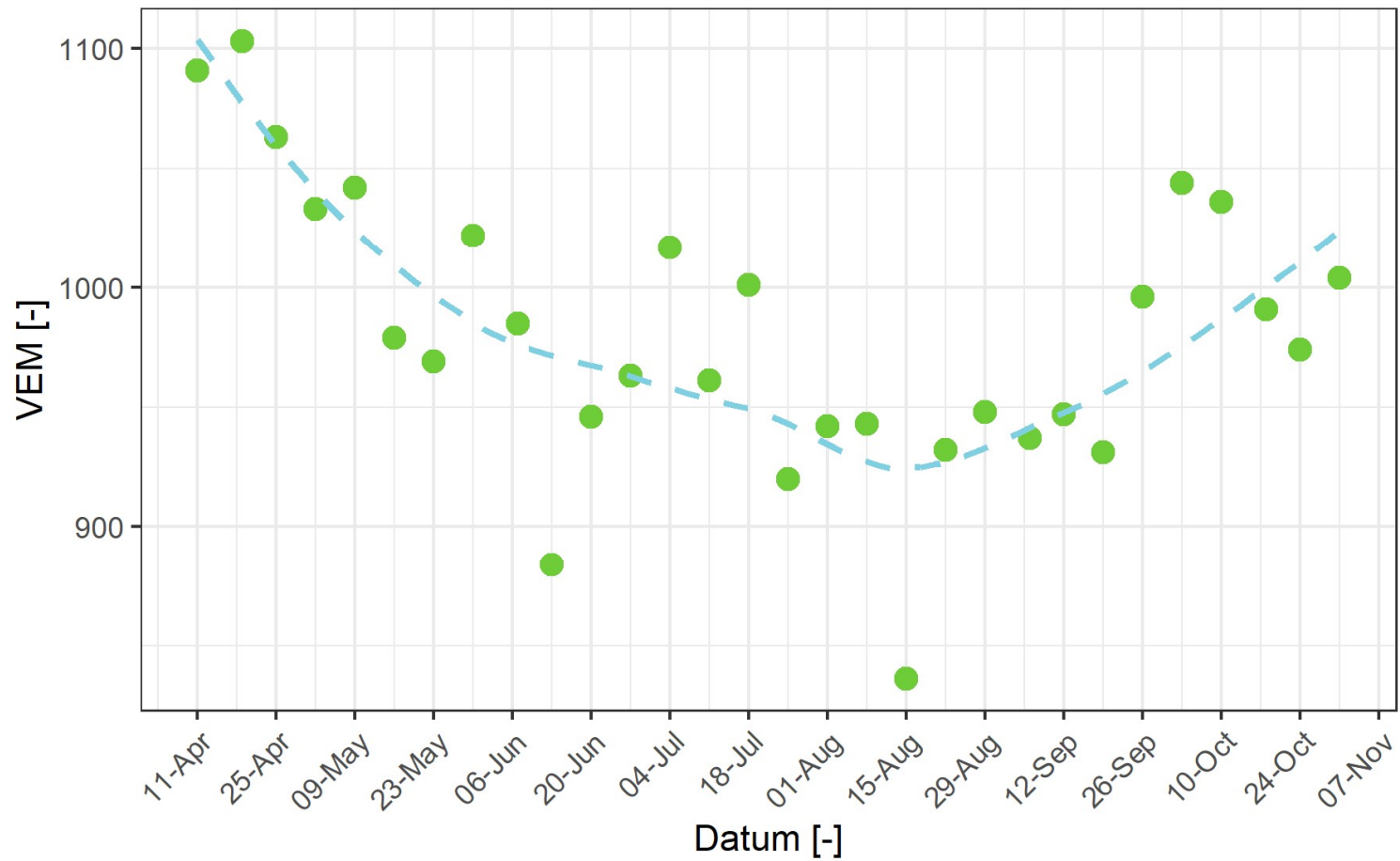

Meten is weten

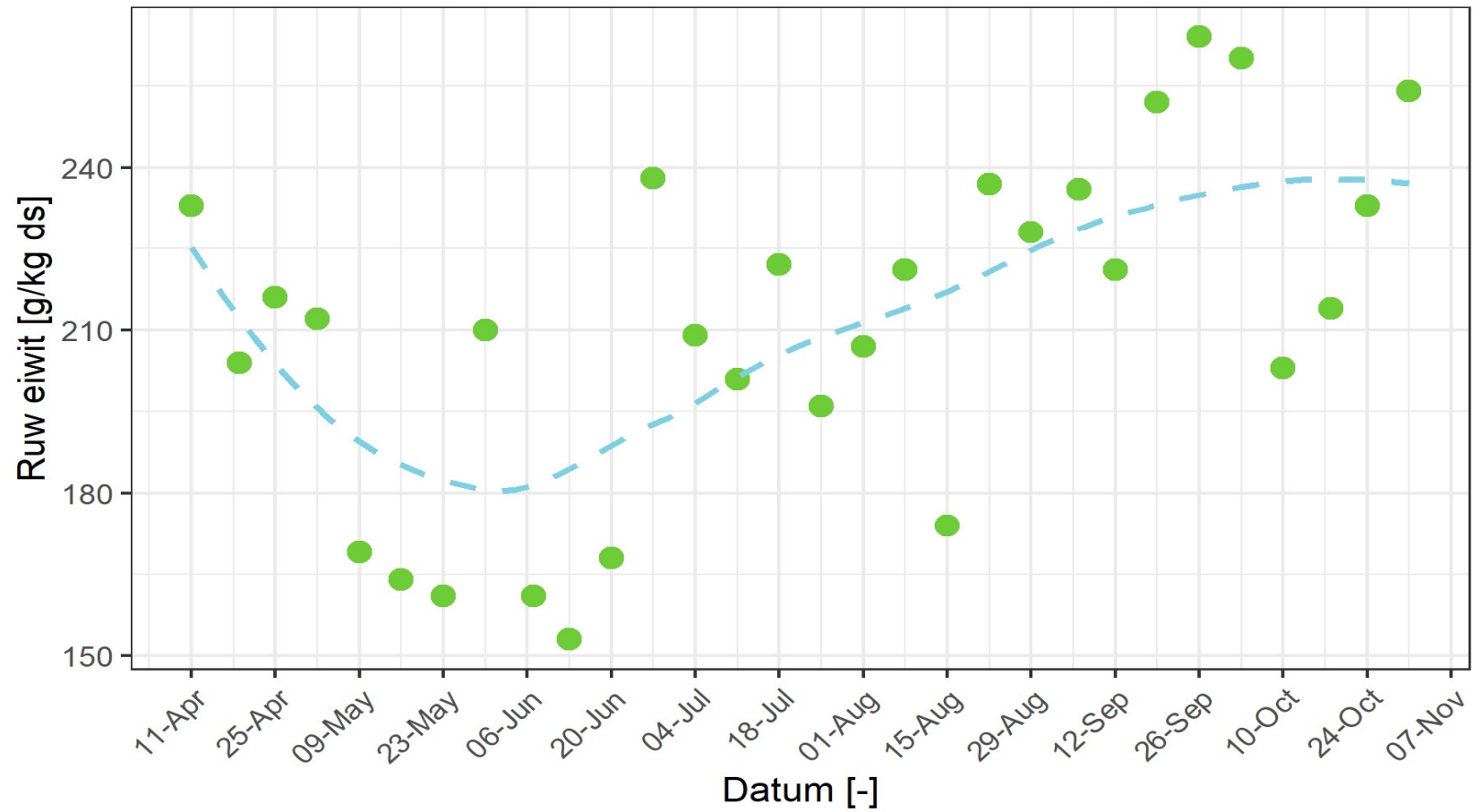
Kwaliteit vers gras (VEM)

Weidegang - Meetweek x VEM

Kwaliteit vers gras RE

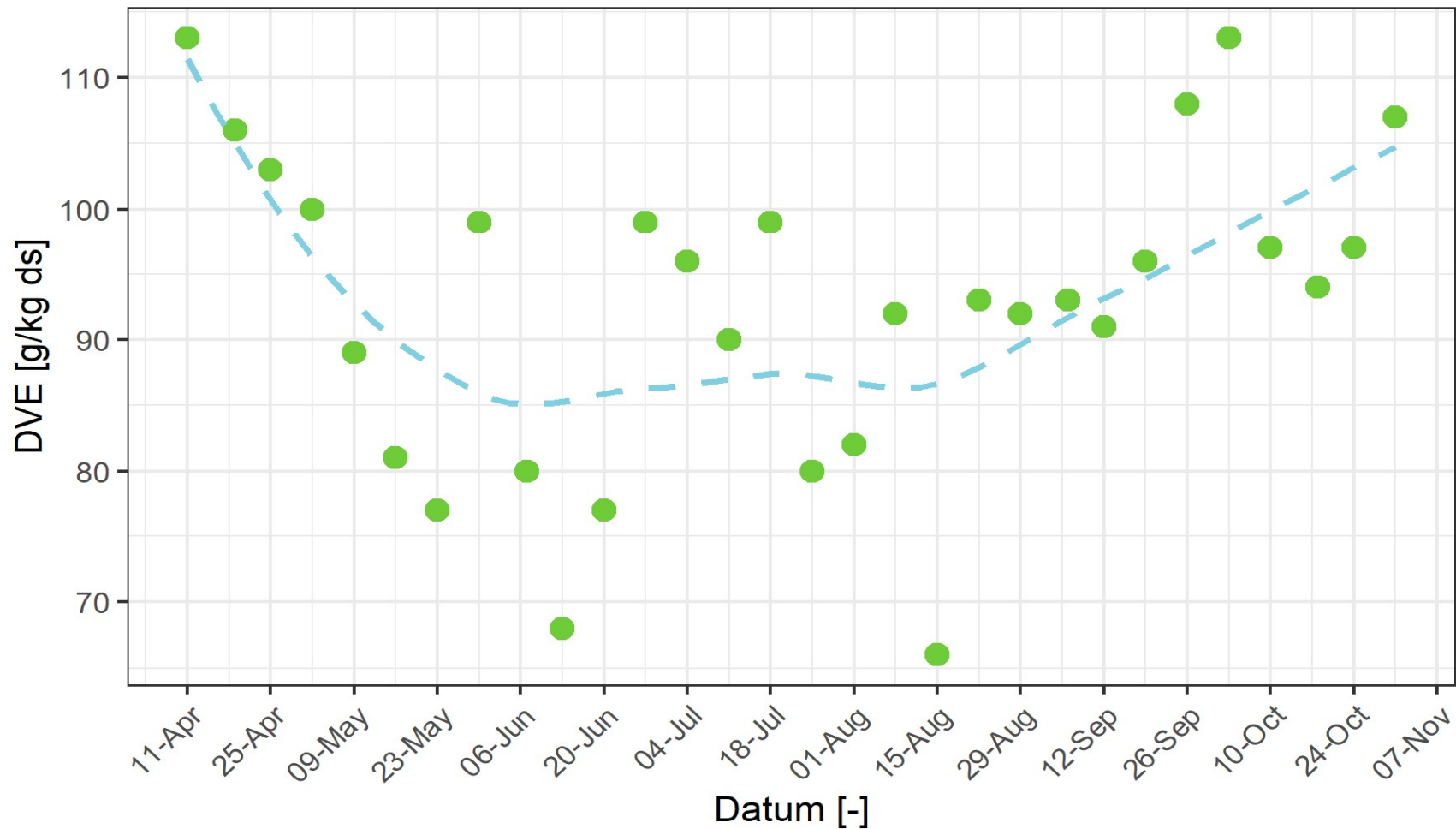
Weidegang - Meetweek x RE

Kwaliteit vers gras DVE

Weidegang - Meetweek x DVE

bemesting

- Verdund uitrijden
  - 1^e snede niet
  - Vervolgsneden wel
    - Tot 1 : 1 mest : water
    - Afh. Weeromstandigheden
    - Sneller in de grond
    - Snelle opname door plant
    - Netter werken
- Rekenen aan kunstmest
  - BAP

Gras – klaver - kruidenrijk

- Kunstmest besparen
- Weerbaarder gras
  - Dieper wortelend
- Inspelen op wetgeving
  - N-efficiëntie

Conclusies / Samenvatting:

- BOER VAN DE TOEKOMST MOET:
- Continue monitoren en bijsturen voeding op stal
- Vers gras sturen op aanbod en kwaliteit
- Registreren en bijsturen
  - Weer (zon, regen, droog, nat)
  - Bemesting (hoeveel, samenstelling)

kwaliteit

NS-2 10300, GD, Nieuw 40A

Uw klantnummer: 2037637

H.J. Kerkers
Peelven 9
6029 PG STERKSEL

T monstername: Rien Roestenburg: 0652002152
T klantenservice: 088 876 1010
E klantenservice.agro@eurofins.com
I www.eurofins-agro.com

Onderzoek Onderzoek-/ordernummer: 411526/005612741
Oogstdatum: 06-09-2021

Kopiehouder:
Agrifirm NWE, Centrale KG GEW
Postbus 20012, 7302 HA APELDOORN

Resultaat in gram/kg, tenzij anders vermeld.	Resultaat product droge stof			Gem. najaar	Resultaat droge stof	Streef- traject		Gem. najaar
	Resultaat	Streef- traject	Gem. najaar			Streef- traject	Gem. najaar	
DS	748	450-700	545	Ruw as	121	90-120	121	
pH	5,9	5,4-6,5	5,5	VCOS (%OS)	72,8	72-76	74,3	
Boterzuur	0,5	< 3,0	2,1	NH ₃ -fractie (%RE)	6	< 4	7	
Azijnzuur	< 1	1-10	8	Nitraat	1,6	< 7,5	3,3	
Melkzuur	< 2	5-10	26	Ruw eiwit	167	140-170	175	
VEM	599	801	850	Ruw eiwit totaal	178	150-190	188	
VEVI	603	806	867	Oplosbr.ruw eiwit(%RE)	35	40-60	50	
DVE+	54	72	67	Ruw vet	23	30-50	37	
OEB+	31	41	54	Ruwe celstof	259	230-280	237	
VOS	479	640	653	Suiker	68	100-160	82	
FOSp+	370	494	538	NDF	464	460-540	481	
OEB+ 2 uur	27	36	55	NDFvert.br.hd(%NDF)	57,4	65-75	67,7	
FOSp+ 2 uur	133	178	237	ADF	310	250-300	259	
Structuurwaarde	2,9	2,8-3,4	3,1	ADL	37	20-30	23	

Voederwaarde
en analyse-
resultaat

Toelichting uitslag t.o.v. streeftraject

Laag	Vrij laag	Vrij hoog	Hoog	Gevaar	Uitleg
					op pag. 2
					**

Vragen?

En meld je aan voor onze nieuwsbrief

